

MOBINGS UN BOSINGS

Ne viens vien savā darba vietā ir sastapies ar situāciju, kad darba apstākļi tiek padarīti par nepanesamiem, īpaši jau šajā laikā, kad ir tik milzīga konkurence.

Vikipēdijas informācija:

Mobings (no angļu mobbing, to mob '**nomākt, uzbrukt**') ir psiholoģiskā terora veids. Parasti mobings sākas ar konfliktu. Ja šis konflikts netiek savlaicīgi un efektīvi atrisināts, tad tas, kam ir statuss, vara, spēks, citu kolēģu atbalsts, savu oponentu pārvērš mobinga upurī. Ar laiku mobings kļūst apzināts, bet sākums parasti ir spontāns. Mobinga upurim liek noprast, ka ar viņu varētu pārtraukt darba attiecības pēc slavenā teiciena "Ir cilvēks, ir problēma, nav cilvēka - nav problēmas". Konstānce Halta, grāmatas "Veiksmīga karjera vai mobings - psiholoģiskais terors darbā" autore, apstiprina, ka mobings ir kā sērga, kas izplatās apbrīnojami ātri. Proti, netiek kritizēta darbinieka rīcība, bet gan pats darbinieks. Notiek arī vispārināšana: "Tu vienmēr kavē, Tu nekad visu neizpildi, kā pienākas" utt.

Pastāv divi psiholoģiskā terora veidi:

- Mobings (no angļu mobbing, to mob '**nomākt, uzbrukt**') ir psiholoģiskā terora veids, kad viens vai vairāki darbabiedri sistemātiski naidīgā un neētiskā veidā vēršas pret kādu savu kolēģi.
- **Bosings** (no angļu bashing, to bash '**uzbrukt, nolāmat**') darba devēja vadības īstenots psiholoģiskais terors.

Mobinga iedalījums:

- fiziskais mobings ir saistīts ar spēka pielietošanu pret otru cilvēku;
- verbālais mobings ir vārdiska pazemošana, apsmiešana, izjokošana, aprunāšana, iebiedēšana;
- izstumšana jeb slēptais mobings ir, kad cilvēks tiek izstumts no grupas, tiek ignorēts, izolēts, izturas tā, it kā viņa nemaz nebūtu un liek viņam ostīt citu cilvēku zeķes.

Parasti mobinga mērķis ir padarīt upuri "melnu un maziņu", klusējošu, tādu, kas neuzdrošinās neko runāt pretī, vai arī patiešām panākt, ka viņš aiziet no darba, nesajem paaugstinājumu amatā, ja tāds bijis solīts. Mobings var izpausties atklāti un arī slēptā veidā, kad apkārtējie pat nemana, ka viens cilvēks vai cilvēku grupa vēršas pret kādu konkrētu individu. Pastāv tāds mobinga sindroms - vesels darbību komplekss. Tā ir darbinieka goda, uzticamības, profesionālās kompetences iedragāšana, aprunāšana, negatīva, aizskaroša, nenovīdīga un kontrolējoša komunikācija, tieša vai netieša nodevība, solījumu nepildīšana, nepieaicināšana lēmumu pieņemšanā, neinformēšana par pieņemtajiem lēmumiem. Darbinieku var apzināti neaicināt uz sapulcēm, pārmērīgi kontrolēt.

Tā ir sistemātiska, daudzkārtēja upura ietekmēšana. Mobinga upuri padara par vainīgo neveiksmēs, kļūdās, par kurām patiesībā viņš nav vainojams. Mobinga upuri diskreditē, iebaida tik ilgi un daudz, līdz viņš sāk justies pazemots, vainīgs, dzīvo paaugstināta stresa apstākļos. Galu galā viņu noved tik tālu, ka viņš maina savu amatu uzņēmuma ietvaros vai vispār aiziet no darba. Bieži cilvēks nesaprot, kas īsti notiek, viņš aiziet no darba, juzdamies par to vainīgs un atbildīgs.

Kā vēsta Vikipēdija, tad 20.gs. 80-tajos gados pasaulē parādījās pirmie pētījumi par mobingu darba organizācijās. Patiesībā mobings pastāvējis vienmēr, kopš eksistē darba vietas un darba attiecības, bet nereti emocionāli saspringta atmosfēra darbavietā ir tik ierasta lieta, ka tā jau tiek pieņemta kā normāla parādība, un problēmas netiek risinātas gadiem.

Mobings nav tikai darba organizāciju fenomens, tas var pastāvēt jebkurā kolektīvā: mācību iestādēs, cietumos, militārajā dienestā utt.

Mobinga izpausmes ir ļoti dažādas:

- Darbinieka izpausmes brīvības apdraudējumi: vadītājs vai kolēģi ierobežo iespējas izpausties, darbinieks tiek regulāri pārtraukts, uzklieģšana vai skaļas lamas, pastāvīga kritika darbā, pastāvīga kritika par privāto dzīvi, telefonisks terors, mutiski draudi, rakstiski draudi, kontaktēšanās noliegums ar skatienu vai žestiem, kontaktēšanās noliegums ar pieņemumiem, bet tieši tos neizsakot.
- Sociālo attiecību apdraudējumi: nesarunāšanās ar darbinieku, neļaušana uzrunāt darbinieku, darbinieka telpas novietošana ļoti tālu no kolēģiem, apiešanās ar darbinieku kā ar "tukšu vietu".
- Sociālā stāvokļa apdraudējumi: aprunāšana, baumošana, padarīšana citu acīs par smieklīgu, psihiski slimu, uzjautrināšanās par kādu fizisku trūkumu, privāto dzīvi, tautību, gaitas, balss vai žestu atdarināšana, lai uzjautrinātos, reliģiskās vai politiskās pārliecības ierobežošana, piespiešana veikt darbu, pārkāpjot darbinieka pašapziņu, darbinieka visu lēmumu apstrīdēšana, seksuāla uzmākšanās vai vārdiski izteikti seksuāli piedāvājumi.
- Darba un dzīves situāciju kvalitātes apdraudējumi: neviena darba uzdevuma nedošana, bezjēdzīgu darba uzdevumu uzdošana, uzdevumu uzdošana, kas ir krietni par vieglu darbinieka prasmēm, pastāvīgi pilnīgi jaunu darba uzdevumu uzdošana, uzdevumu uzdošana, kas krietni pārsniedz darbinieka prasmes un tādējādi diskreditē to citu acīs.
- Veselības apdraudējumi: pienākums veikt veselībai kaitīgu darbu, fiziska spēka pielietošana, seksuāla rakstura "roku palaišana". Psiholoģiskais terors nopietni grauj upura psihisko un fizisko veselību. Viņš nepārtraukti ir stresā, kā rezultātā rodas slimības. Mobinga sekas: augsts asinsspiediens, sirdsklauves, kuņģa un zarnu trakta saslimšanas, čūlas, muskuļu sasprindzinājumi, stresa izraisītas hroniskas un psihiskas saslimšanas, nespēja uzticēties,

gurdenums, dzīvesprieka zudums, depresija, neapmierinātība, skumjas, nervozitāte, nespēja strādāt virsstundas, baiļu lēkmes, kļūdas darbā, koncentrēšanās spēju mazināšanās. Zūdot koncentrēšanās spējai, upuriem pastāv risks ciest nelaimes gadījumos, zūd motivācija strādāt, cilvēks noslēdzas sevī, zaudē draugus un var pat beigt dzīvi pašnāvībā. Kā atzīmējis mobinga pētnieks H. Leimans, 15 % pašnāvību iemesls ir mobings.

Latvijā visbiežāk tiesiskā palīdzība tiek meklēta Valsts cilvēktiesību birojā, kas aizstāv ikviena cilvēktiesības. Cilvēktiesību birojā var vērsties ar iesniegumu par neciešamu atmosfēru un vajāšanu darbavietā, bet Latvijas Darba likumā pagaidām nav panta par mobingu, kas apgrūtina cīnīties ar juridiskiem līdzekļiem pret psiholoģisko teroru, arī arodbiedrības koplīgumā neiekļauj šādu punktu.

Ārzemēs mobinga un bosinga upuri tiesas ceļā no darba vietas saņem milzīgas kompensācijas par nodarījumu. Anglijā psiholoģiskā terora upuri pulcējas atbalsta grupās, bet vairākās Vācijas pilsētās rudenī notika protesta gājieni pret mobingu darba vietās. Latvijā darba ņēmēji ir ļoti pacietīgi.

Vai tiešām nav pienācis brīdis uzsākt cīņu pret mobingu arī Latvijā? Parasti ir tā, jo vairāk upuris sevi aizstāv, jo sakaitinātāki, izdomas bagātāki, un ļaunāki kļūst vajātāji. Cilvēkiem ir jāstāsta par mobingu un tā sekām, kuras ir ļoti nopietnas. Tieši tādēļ ir svarīgi aizstāvēt un iedrošināt mobinga upuri.

Es aicinu cīņā ar mobingu un bosingu iesaistīt arī arodbiedrības, Valsts Darba inspekciju un Izglītības kvalitātes valsts dienestu.